

Илази три пут у месецу на 1¼ табаку Прегилата се шаље напред уредништву. Неилаћена пиема од нередовних дописника не-примају се.

За све еписке крајеве стаје на годину 60 гр. или 6 фор. на по године 30 гр. 3 фор. или на три мес 15 гр или 1. фор. и 5 новчања.

ПАСТИР

ЛИСТ ЗА НАУКУ И КЊИЖЕВНОСТ ДУХОВНОГ САДРЖАЛА.

Издаје и уређује РЕКТОР БОГОСЛОВИЈЕ ПРОТА Никола Поповић.

САДРЖАЈ: Зашто је хтео „Пастир“ да престане. — Богојављење. — Поглед на миље светских људи о богословским наукама. — Неколико речи о свести. — Св. Кирил и Методије — Јавна благодарност. — Огласи.

„Пастир“ одпочиње другу своју годину...

Које читао ово дана ону нашу објаву у „Јединству“ у којој ми рекосмо: да „Пастир“ неће више излазити, на погледа сад на појав нашег листа изнова, тај ће природно запитати: одкуда таква брза промена код једнога лица а у истом предмету? Другим речма: какав је узрок, што ми пре неколико дана рекосмо да „Пастир“ неће излазити, а сад опет излази?

Одговарамо: три су главна узрока, због којих смо издавање овог листа наумили били прекинути, а та су: 1. Што неимадосмо довољан број уписаника. 2. Што неимадосмо ни једног обвезног члана, који би нам у том раду помогао; и 3. Што небеше строгаг налога дотичним властима да наш лист уредно и на време достављају читаоцима, те нисмо због тога могли више подносити прекомерне трудове, шаљући многе бројеве по два пут и по трипут многим нашим читаоцима.

До дана, у којисмо ми изашли с оном објавом у „Јединству“ и рекли: да „Пастир“ више неће излазити, ми нисмо имали више од 80 предплатника. До душе имали смо више од две стотине пријављених лица, која су се изјаснила, да ће наш лист држати, али да ће новце доцније оправити. Но међутим ми смо се и у прошлој години више пута жа-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

лили, како је то, и поради рачуна, и поради саме потребе око издавања листа, тешко и претешко ишчекивати новце доцније, (па још добро и кад би их дочекали) па смо зато дали себи за правило — *недавати више на вересију*, и лепо молили нове своје уписнике, да нам при уписивању новце шаљу, те да се тако избегне и онај сувишан труд због преписке око новаца; а и оно често камчење и поискавање предплате и дуга, које чине по злоудној судби и други наши јавни листови и које смо чинили и ми у прошлој години више пута, па и ако се нисмо ништа са тим користили. И остајући верни овом свом новом начелу, ми нисмо могли онај већи број пријављених лица сматрати за своје уписнике, а са 80. предплатника започети издавање листа, не би било ни корисно ни према нашем стању благоразумно.

Поред тога требало је имати и *редовних* сурадника, те да лист излази уредно и с пунијом садржином; јер је ово главно од чега зависи опстанак једног јавног листа. У почетку прошле године, одкада наш лист броји своје суштаствовање, па за читавих седам месеца лист је наш излазио тачно и с лепом садржином а то зато, што смо за то време имали довољно сурадника, који су више за љубав, него за плату потпомагали нас у раду. Али и љубав има своје границе. Ово велимо тим пре, што је код нас мало књижевника, који би могли (као што то бива у другим срећним земљама, где људи имају осигурано своје материјално стање) радити само из једне љубави спрам науке, већ сваки ради више или мање с погледом, да му тај рад поред моралне, донесе и материјалну награду, и што по овоме није било ни могуће задржавати људе и даље на раду, који им ову другу награду није могао доносити. Те тако лишени помоћи са стране, а оптерећени многим другим званичним пословима, ми у последње време виђали смо и сами, како је наш лист мало по мало слабио и неуредно излазио, али смо га ипак издржавали *с надом*, на бољу идућу годину. Но кад

упочетку ове године видесмо, да опет због новчане оскудице нисмо у стању склопити нову дружину, која би овај лист као што треба попуњавала и на време издавала, — природно је да смо морали изаћи с онаквом објавом у „Јединству.“

По врх свега овог, и онај трећи узрок, кога упочетку овог говора наспоменуемо, потпомогао је да с онаквом објавом изађемо. Јер са свих страна добијали смо у том одношају овакве одзиве: „Пастир не уредно долази! Некад дође 15-ти а после 13-ти број!“ „Два броја никако ми ни дошла нису!“ „Код нас капетан не пушта ни једне новине па ни „Пастира“ пре, док сам непочита; а кад се он трефи у селима, ми чекамо понеколико дана листове!“ „Држао би и у будуће „Пастира“ али немогу због неуредног добивања“ и т. д. и т. под. А кад нам у завршењу свега овог један скорашан прота, који има и сина вршећа дужност намесникову, оправда још овакво писмо: „Обзнанио сам свима црквама мог подручја, да по савету конзисторије узму „Пастира“, али ми се до сад нико неодазва. А чујем приватно од свештеника, да тутори говоре: „ми неможемо тај лист држати зато, што нисмо набавили за цркве ни друге прече утвари, а то ли новине да држимо*) — онда прегосмо на једну страну и објависмо, да *Пастир неће више излазити.*

Но да л' су се бар сад ови узроци одклонили, кад „Пастир“ започиње излазити?

Да рекнемо — јесу. Јер 1. Имамо преко 260. предплатника, а по многим обећањима појединих добрих протојереја, намесника и свештеника, надамо се да ћемо до скоро имати и више. 2. Пристала су добровољно да раде с нама редовно још два члана: Никодим Петровић професор богословије, и Живоин Јовчића професор гимназије, и већ смо и радове у овом послу поделили.

*) Ово говори онај прота, који има у свом кругу црква имајућих преко милион гроша у својим касама.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

И 3-ће учињен је ово дана, као што смо дознали, и налог дотичним властима, да чине сваку могућу услугу у тачном достављању — не само нашег, но у опште свију отачаствених листова.

И тако узроци због којих „Пастир“ шћаше да падне, више или мање одклоњени су, па зато се „Пастир“ изнова јавља. Но и овај нови појав да би био срећнији и постојањнији зависиће опет колико од нас, толико и новчане помоћи читалачког света, са чим смо засад веома оскудни.

Браћо свештеници, учители, па и ви родитељи, којима је драгоцено наравствено васпитање деце и познавање са истинама своје миле вере, припомогните који у раду, који новчаном помоћи, да се бар у напред одржи овај јединствени духовни лист у нашој духовној књижевности, који је тако исто полезен — како старцу, тако и младићу, како неуком тако наученом, како богаташу тако и сиромашку, како духовном, тако и световном лицу, нарочито сада у ово време, кад се свуда подижу недељне и празничне школе, и кад би наш лист у овом обзиру био јединствени да се с њим могу користити и они који предају у тим школама науку, и они који се топрв уче.

Ко нам пошаље 10 предплатника, добива лист за труд или нек зато задржи новце.

Ово што смо један или два листа до сад пропустили ишчекавајући на предплату, накнадићемо у течају године, тако, даћемо за годину дана донети читаоцима у „Пастиру“ пуних 48. табака штампана.

Богојављење или крштење Исусово.

У оно време, кад Јован проповедаше на обали Јорданској и у име потоњег очишћења од грехова кршћаваше оне, који му исповедаху своје грехове, дође к њему у 30-тој својој години од Назарета Исус, и захте да га крсти. Што

се Исус није јавио раније на крштење а тим самим и на дело служења целом роду људском, то се објасњава тиме, што је био закон код Јудеја, да нико не могаше примити на се дужност народњег учитеља пре, док неби имао пуни 30 година. Окром тога потреба је била да се по старим пророштвима (Мал. III. 1.) јави пре њега *Предтеча*, који би му спремио пут и исправио стазице његове. Исус, као безгрешан није имао нужде у покајању ни потребе да се крштењем очишћава од грехова, и по овоме кад је захтевао да га Јован крсти, то није желео да прими тај знак на себе као знак *очишћења*, већ као знак *посвећења* на своје служење, као — *помазање* од Бога.

Јован је без сваке сумње морао чути што пре о Исусу Христу и знати за оне његове догађаје у Назарету и Витлејему, јер је био и доста блиски сродник Исусов. Осем тога Јован понајбоље беше спреман за дочек Спаситеља и по овоме долазак Исусов могао је поразити више њега но и кога другог. И ево види он наједанпут пред собом Исуса, незна још поуздано, да ли је то Месија, — да ли је то онај, о коме писаше и прорицаше пророци, — и по овоме незна да ли он има права да крсти тога човека *крштењем посвећења*. Он осећа да му је од потребе нарочити знак од Бога, који би му све то протумачио, но у исто време *осећа*, да је тај човек несравнено већи од њега, и да по овоме он несме да га крсти крштењем, којим кршћаше друге т. ј. *крштењем покајања*. Он осети да би ваљало њему самом да се крсти од њега, па зато се и одговара овим речма: „мнѣ подобаєтъ крститисѧ отъ тебѣ, и ты ли грядеши ко мнѣ?“ Но Исус је морао узети на се крштење Јованово, као знак *посвећења* свога, морао је да се крсти крштењем његовим: тако је то наређено од самога Бога, и нарушити га — значило је нарушити правду; па зато му Христос и одговара: „оста-ви и неговори *засад* ништа; тако нам треба да испунимо сваку правду.“ Јован је морао после овог ућутати и крстити

га. И ево — када он кршћаше Исуса у Јордану, наједанпут отворише се небеса, и Дух божији у виду голуба сиђе на њега, па се зачу овај глас с неба: „Ти си син мој възлюбљени, на коме почива моја блага воља.“ При овим речма Јован је схватио, да је Исус Месија син божији, преко кога милост божија дође, да он спреми људе к покајању. Јован позна сада онога, за дочек кога приуговљаваше друге.

Тако се, дакле одкрито јавио у тај дан на земљи Бог *воплотившија*, — пресвета Троица; јер Син божији кршћаваше се у Јордану, глас Отца с неба сведочаше о њему као о свом Сину, а *Дух свети* — у виду голуба својим јављењем потврђаваше речи Бога отца. Овај се дан зато и зове Богојављење. И ми славећи на тај дан Христа Спаситеља што се јавио на земљи, певамо му ову песму: „Во Јорданѣ крашћаваша тебѣ (кад си се ти крстио) Господи, троическо се јави поклонјење: јер родитеља глас сведочаше о теби именујући те омиљеним Сином својим, и Дух у виду голуба потврђиваше речи његове: ти који се јављаш Христе Боже, просвети свет овај, слава некати је!“

И почем је Христос примио на себе крштење — као знак *посвећења* на своје служење роду људском, као *помазање* од Духа света, а служење његово било је у томе — да изведе људе из таме и заблуде у светлост праву, и да их *просвети*, — то је дан крштења начело нашег просвештења, па зато се он назива још и *даном просвећења*.

Друга словенска племена, као на пр. Руси и Пољаци, називају ове дане од Божића до Богојављења „святками“ т. ј. светим данима; а у нас их зову „некрштени дани.“ Оно прво назвање много боље доликује тим данима, него ли ово последње; јер „некрштени дни“ од Божића до Богојављења могли су бити још онда, када заоста Исус Христос још небеше кршћен; но у садашње време, кад је он, јестаством својим осветио водно јестаство, за Хришћанина већ немогу више бити ма који дани преко године *некрште-*

iii. По овоме далеко је боље звати их по примеру Руса „светим данима,“ уколико заиста ми светијих дана од ових немамо, нити их можемо имати у животу Исусовом.

Из овог узрока, а не зато, што су ти дани „некрштени,“ забранила је света црква у те дане свадбе и свадбена весеља, од Божића па до Богојављења, т. ј. да се неби са тим нарушила светост ових дана, као што је то имала св. црква у виду, и кад је забранила свадбе у време поста.

У очи Богојављења крштаваху се у старо време они, који су се предходно спремали да приме веру Христову и који се називаху „оглашени.“ Они су дужни били тај дан да посте, да се тако постом и молитвом спреме за свето крштење. — У овај се дан од старине светила водица богојавленска у спомен крштења Господњег, које се, као што се причало догодило ноћу, а светисе она и сада. Хришћани првих векова, — спремајући се да достојно одпразнују празник Богојављења, и да се пречесте освећеном водицом у овај дан, — постили су га. Ово старо предање првих Хришћана, св. црква усвоји и нареди, да у тај дан посте сви Хришћани на сва времена. У овај дан по правилу треба јести само једном, и то после освећене водице и свршене божанствене литургије Василија великог, која се почиње вечерњем. Но ако се случи на *вечерје* Богојављења у суботу, или недељу, то се у обично време служи служба Златоуста без вечерње, а водица се свети непосредно по вечерњи у своје време, и строгост поста у ове дане није баш тако потпуна. Дан у очи Богојављења, као и у очи Божића, обично се зове по уставу „сочельником“ од сочива, којим устав ограничава трпезу у те дане. Сочиво, или латинско „siccus“ значи осушено јело, т. ј. оно, које се спрема од сувога воћа и зрна пшенице, пасуља и т. д.

У нашем народу чује се прича, да се свагда у очи Богојављења, и то управо око пола ноћи, отварају небеса, и јавља се Троицност

виду полу сјајног зрака сунчевог. По овоме мисли се: ако би се ко-
 одважио, да у очи Богојављења неспава, већ да стоји непрестано
 напољу и гледа у небо — он би, веле, могао угледати то јављење
 Троицности, и у тај срећан тренутак, што би год поискао, могао би
 да добије. За доказ тога, они наводе следећи случај, кога сматрају
 да је истински. „Одважио се, веле, један човек да неспава помену-
 ноћи, већ да прати тај знак небеске појаве, и видевши га, да испро-
 си оно, што је желело, — а желело је мерицу дуката. Но како је била
 јака зима напољу, то он није смео стајати под откритим небом, већ
 провуче главу кроз ћерчиве прозора, а телом остане у соби. Гле-
 дећи овако кроз прозор, он је све једнако мислио о мерици дуката,
 коју је морао да поиште одма, чим се јави знак на небу, јер му,
 као што се мислило, неби — после тога — искаље ништа важило.
 Но поред ове главне мисли, беше му и друга као споредна, ал по
 себи важна, на уму, а та је: шта ће бити, ако се он овако у дугом
 стајању заборави, па му глава замрзне заћерчиве прозора, те је
 тако немогнеде после извући. Мислећи овако о глави својој, а у
 исто време и о мерици дуката, он — веле — збрка појам својих
 жеља, па у место да изговори: „дај ми Боже мерицу дуката,“ а
 он — при јављању небеске Троицности — изговори: „дај ми Боже
 главу ка мерицу,“ те му тако и порасте глава ка мерица.

Не одричемо да се Господ јавља вернима својима и у подне
 и у поноћи, па и у свако доба, а тим више на дан свенародне успо-
 мене Богојављења његова на Јордану, — као и то, да Он премуд-
 рим промислом својим на разне начине потпомаже сваку добру
 жељу и радњу људску, те тиме их усређава и на земљи: но уко-
 лико је истинито оно, да се он јавља и онда, кад га ко чека с на-
 мером, да изиште готову мерицу дуката, види се јасно из самог
 резултата ове приче Који хоће скрстивши руке, да изгледа све од
 чеба, а ништа да не ради, тај ће место мерице дуката добити
 главу као мерицу. т. ј. биће му глава као мерица.

Поглед на шпења светских људи о богословским наукама.

У нашем друштву, па од неког времена и у књи-
 жевности, мени се догађало и да слушам и да читам,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

неко предубеђење у опште против богословских наука. Наука хришћанска и ако се предаје у садање време у нашим светским заводима, то је више по званичности, што тако старешине налажу, ал' она је, ако ћемо по души да кажемо, како код ученика, тако и код неких световних лица, у врло ниском кредиту. Озбиљно изучавање хришћанске науке не држе они, да је баш преко вужно за савременог човека, и већином су таквог мњења, да изучавање те науке буде обвезно само за оне младиће, који се готове свештеном чину. Једни мисле и говоре, нашта ти толики богословски предмети у светским школама, и катихизис и свештена и црквена историја, морално богословије, као да ће нас све „у попове и калуђере.“ Други опет мудрију тако: богословске науке одвише су сувопарне, одлучне, немају занимљивости, и непоимљиве су. Трећи опет кажу: да је та наука за облацима, није реална, и потоне да не може развијати ум људски, већ човек мора све на веру примати, без сваких доказа и разумне критике. Но може ли се све ово узети за истину? Ми ћемо се постарати да у неколико реченица измеримо значај свију више наведених мњења.

Што се тиче оног првог мњења, као да је сувишно знање хришћанске науке за човека светског, мњење то, ако га озбиљно промотримо, увидићемо да је оно одвише слабо и без сваких основа. Нико неће, па не знам уколико да је противник вере, ако само иоле савести имао буде одрицати то, да религија у опште игра врло значајну улогу у животу човечанства, и да је она поглавити покретач друштвеног живота, нарочито религија хришћанска, као најзнатнији факт у историји светској, својим појавом, која је произвела грдан преврат у животу целог човечанства и показала му нови и светлији пут к срећи и напретку. У основу Хришћинства постављен је темељ ради напретка како појединог човека, тако и целог друштва, у обзир у умном моралном и материјалном. А о томе се ми можемо уверити, ако само бацимо свој

поглед на народе до Хришћанске ере, на њово умно, морално и материјално стање, па их сравнимо са народима хришћанским, то увидићемо да је велика разлика међу њима. Пренесемо ли се умно на исток, у то царство „бедуина,“ и погледамо — како они тамо живе, на њихову веру знања, државни и социјални живот, увидићемо, да је човек тамо био на ниском ступњу цивилизације, и додана данашњег чами у тами и незнању. Религија њихова, немотрећи на њихову разноликост у неким одношајма, већином је готово пантеистична. Немећајући се слепи закони, који управљају движењем небесних светила и целокупним животом природе, то су богови свију народа до хришћанске ере, — богови без сваке сумње деспотични — сурови — неумолими. Знања њихова основана су била на једном само предању; човек није био у стању, да сам својим сопственим умом дође до какве истине, и да таквим начином развија и усавршава своје умне способности. „Тако су знали и живили наши стари, тако и ми знамо и живимо,“ То су начела „источних бедуина,“ односно знања и умног развића! У друштвеном животу видимо такође кастичност, — поделење. Јачи дави и гњечи слабијег и живи на рачун његов, и не да му слободно да се развија. У државном животу владао је сурови деспотизам. Властник код старих народа, олицетворавао је у својој личности Бога, и усљетству тога био је безграничан у власти, и сви поданици његови морали су му се безусловно покоравати као каквом Богу. Такве су у опште црте развића код свију народа на истоку. Један само народ, био је искључење из тог општег правила, а то је народ Јудејски, који је један готово у целом свету сачувао праву и истиниту веру и клањао се истинитом Богу; па зато је он у свом умном развјетку и узвишавао се над другим источним народима.

Но човечанство, које се непрестано развија, усавршава и креће у напред по вечитим законима, који дејствују у

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

овом свету, није могло остати вечно у том положају: оно је морало тражити каквог му драго изласка, из тог несретног стања, у ком га је давила како спољна природа, тако и неправилни склоп друштвени. Упињања су и напрезања била велика од стране ума људског, како да се човештво од тог несретног стања ослободи, но све бијаше узалудно. Милост божија само је била у стању да помогне бедном роду људском, и она је се јавила. Јединородни син божији у кротком и смерном облику пун љубави према страдајућем човештву, јавља се међу људма зато, да им покаже бољи и савршенији правац у животу. Па чему тај божанствени страдацац учи људе на земљи? Он их учи да се клањају једном истинитом Богу духом и истином, учи их да је тај Бог пун љубави и милосрђа — Бог спасења. Он провозглашава равенство свију људи и сам пролива крв своју за то свето начело на крсту Голготском. Учи их новој заповеди, да љубе друг друга, као што је сам возљубио њи, јер су браћа међу собом и деца једног небесног отца. Таквим начином људма проглашено је ново начело — братство јединство и слобода — без разлике народности. Ова начела заиста су божанствена и на њима положен је основ новој цивилизацији европских народа, којом се они данас користе. Држимо после овог што је досад казато, неће нужно бити доказивати да изучавање хришћанске религије неће нужно за сувремено образованог човека. Образовани људи данашњег доба теже к томе, да се упознаду са законима по којима се креће живот човечанства у свима његовим појавима у језику, историји, и народним обичајима, шта више у самим сујеверицама и предрасудама народњим. Па зар би било уместно од једног образованог човека, да он оставља без пажње предмет или науку, која је тако рећи душа народњег живота, а то је — његову веру?

Но рећи ће може бити ко, зашто да светски људи изучавају хришћанску науку, кад они немају никакве практичне користи од ње. Људма, који се спремају за духовни сан,

без сваке сумње, нужно је да изучавају ту науку, јер изучавајући је, они после добијају свештени сан, а с тим и сретства за живот, што поучавају друге људе моралу хришћанском. А човеку светском каква је корист од изучавања хришћанске науке, кад је он не може применити у животу? То је истина да хришћанска наука, неће научити човека како ће вршити какав занат у животу. н. пр. чиновника како ће концепте да прави, војеног човека екзерциру, нити мајстора каквом занату од кога би се он могао користити, богословско образовање не даје сретства за живот светском човеку. Но у данашње доба у науци васпитања примљена је та истина, да је пре свега нужно постарати се, да друштво добије — добре, поштене и паметне људе, па за овим долази официрство, чиновништво, и занацилук. Па зато се у данашње време и старају, не само да науче младића каквом занату, средством кога би он могао зарађивати парче леба, но главним начином да развијају у њему умне и моралне способности, укратко васпитати га тако, да он на сваком месту, у свакој дужности, буде честан и поштен члан друштва. Јер код нас, кад би се утврдило нешто такво правило да хришћанску науку изучавају само они младићи, који се приуговљавају за свештени чин, војени људи само једне војене науке, трговци само рачуне, а јуристи само параграфе, то заиста, код нас било би сретство божије чиновника, официра, трговаца, занатлија, алшто је главно — не би могли имати честни и поштени људи, који би разумевали онако, као што треба своје обвезаности човечанству, друштву, фамилији, не би могли имати људи с челичним карактером и узвишени човечанским осећањима. У свима слојевима друштвеним, у свима школама по свету, наравствено образовање иде упоредно са специјалним приуговлењем к некој друштвеној радњи, шта више по мишљењу многих паметних људи, оно прво мора узимати превагу над овим посљедним.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Свака наука која је у стању приемоћи наравственом развићу човека, неможе се сматрати као наука неплодна, па ма то било у каквој му драго школи — у светској или духовној, и ма за који сталеж — виши или нижи. У том одношају наука, која може имати великог утицаја, на наравствено развиће човека, то је наука хришћанска, која се може упоредити са свима другим вишим наукама, па шта више, по нашем искреном убеђењу, мора заузимати прво готово место међу њима. Ми признајемо, да многе друге науке, као: философија, историја, политична економија и природне науке имају велики значај у наравственом образовању карактера човечијег. Ма каква наука то била, само ако се она озбиљно буде изучавала, она има уплива на наравствени карактер човека, но ниједна наука не може јачег и силнијег уплива имати на морални карактер човека, као наука хришћанска. Та наука поглавито и намењена је зарад наравствености човека. Остале науке, као: философија, историја, политичне науке, по нашем мишљењу, могу имати великог уплива на наравствена убеђења сваког човека, на образовање самог карактера или боље рећи личности човека, који се тим наукама занима — но само у том случају, кад се те науке озбиљно изучавају. Површно изучавање тих наука, може дати човеку неколико нови појмова и факта, али наравствено образовање карактера, остаће са свим неразвијено. Изучавање науке хришћанске има то преимућство према другим наукама, што она и човеку високо образованом и необразованом може дати истине, које ће принети добре плоде у животу — посебном, фамилијарном и друштвеном. Говорећи уопште религиозно наравствено васпитање, неће научити нас никаквом раду, и занату, који ће нам нужан бити за живот, него ће оно нас научити, да ми будемо добри хришћани, паметни домаћини и поштени грађани српски.

Говоре јошт неки да богословске науке нису занимљиве и да су врло сувонарне и школастичне. Далеко би се ми

удалили од предмета, кад би се упуштали у претрес тог питања, одкуд да се склопи такав појам о богословским наукама т. ј. да су оне врло сувопарне и незанимљиве. Но уопште можемо казати, да појам о интересантности известне науке, ствар је врло условна. За понеког човека нема ништа сувопарније од математике, а други опет у восторгу су од ње. А томе је узрок без сваке сумње наклоност и озбиљно изучавање те науке. То исто можемо казати и о другим наукама. Па да ли није из тог узрока такво мишљење распрострањено и о науци богословској? Богословске науке дотичусе најважнијих питања ума нашег, најдрагоценијих нада срдачних — главних и основних начела практичног живота, — личног, фамилијарног и друштвеног. Шта више, питања философска и социјална, спадају у круг испитивања наука богословских. Сувремени богослов мора дати одговора на сва поничућа питања у друштвеном животу. Нека сваки онај, који немило гледа на богословске науке, само ако је он човек искрен и озбиљан -- ако он није предубеђен против сваке озбиљне мисли — нека се позанима тим богословским наукама, и ми се надамо, да ће он у тим наукама наћи за се много интересантнога, над чим ће се замислити, што ће га занимати. Питања о наравствено религиозном осећању, о благородним тежњама и уопште природе човечије, даће човеку много душевне насладе и укрепиће у њему нараствени религиозни карактер. Држимо да је сувишно, после свега овог, што смо до сад рекли, обарати то мишљење, као бајаги да богословске науке притупљују само развиће ума људског, отешћавајући га само којекаквим школастичним појмима. Да се неби упуштали у којекаква разсуђења, ми ћемо преставити нека факта. У данашње време нигде се незанимају тако озбиљно богословским питањима као у Ђерманији, у тој земљи која се поучености може упоредити са првим земљама у целој Европи. Сваки који је ноле познат са историом философије, почињући од

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Дутера, па свршавајући Шелингом и Хеглом, може се уверити, да су се и ти велики мислители предавали испитивању оних питања, која спадају у круг богословских наука. Истина је, да су они та питања религиозна решавали на основу своих општих принципа философских, и често су се удаљавали од правог гледишта хришћанске науке, но у сваком случају испитивање религиозни начела у природи човечијој не смета слободном развићу ума људског, већ то је неопходан услов за њ. Ми тако мислимо, но може бити да је наше мишљење и преувеличено, да код човека који се позитивно никад није интересирао религиозним питањима, нити је икад мислио о њима, не може бити потпуно свестне слободе ума, нити пак силних и јаких убеђења.

И тако се из свега доведе реченог јасно даје видети значај хришћанске науке за сваког човека и како је погрешно противно оно мњење о богословским наукама, које је расирострањено код појединих људи у нашем друштву.

Неколико речи о свести.

Од Павла Телечког свештеника.

Кад је Бог створио човека украсио га таким деловима. сретством којих долази он до овоземског савршенства. Ал над свим тим деловима има нешто у човеку што га управ човеком чини, што му даје живости да се усавршава — а то је душа. Душа је дакле права чињеница да човек постојати може, она је једина што га приближује к Богу — суштој врлини. Без ње не може се ни замислити човек, без ње су видљиви делови на човеку мртви, без ње би било тело човека грудa земље без осећаја — без срца.

Ал човек је покрај душе и слободну вољу наследио. Дата му је зато, да слободно мисли о себи, да поими свој

природни позив, да упозна благодетне следи добра — па да и одговорити може. А одговориће, ако ради на подизању врлина човечанства, ако улепшава и утврђује ово, што ми лепим и узвишеним називамо. —

Ал кад пазљиво бацимо поглед на све што у свету бива, па се уверимо, да људи неделају једнако, па приметимо, да једни служе Богу а други мамони — онда долазимо до уверења, да једни употребише слободну вољу на добро а други на зло, да једни изиђоше на пут светлости и сваке среће а други да заосташе у мраку пуном паклених сли а.

Зато и називамо оне прве свеснима, а ове последње не свеснима или ти мрачњацима.

Браћо! Само док изустимо : ово је свестан човек — она га и представити можемо. А како? Он нам некако другче долази пред очи, него обични свакидашњи људи. Душа га наша уздигне горе над обичним помишљаима, удеси га с поља вилинском лепотом, а кроз њега прозире се срце пуно вере — пуно поштења. Да браћо, пуно поштења, јер то је срце освећено врлинама божанства, јер његова помисао само из тог освећеног срца изтиче.

Освећено срце како ли је свето! Свето је и мора бити навек; јер истина само светлити може. —

А кад кажемо : овај нема свести — онда представљамо човека заданута пагубним страстима, пуна греха. Мрак, који се у душу и срце његово завукао, не да му да погледа учаробну светлост истине. У души му мрак завладао, па су му и дела мрачња и тамна. —

Све, што свест шири и унапређује, то ова паклена зараза руши и обара.

У место љубави таји мржњу; у место напредка — назадак; у место слоге унапређује неслогу; у место поштења шири непоштење; у место братског разговора и договора подпаљује кавгу и свађу; и ширећи своја гадна осе-

Сљедује додаток.

ћања непрестано ради што је противно врлинама божанства, што је противно позиву човека.

Жалосно је то браћо, кад видимо људе тако подељене!

Жалосно је то кад морамо казати људма, да је накао овладао њима, да истина неможе да продре кроз њихова паклена срца. А Бог је створио човека да истином дође до своје среће, да окићеном душом врлина упозна своји високи позив, па да слободно изказати може: *да је човек!*

А да је истина свест једини услов средством кога се човек узвишава над осталим створовима божјим: то постојмо, и завримо у повесницу света. Ту ћемо видети, како по једини људи истином вођени удивише цео свет свешћу својом. Наћи ћемо места, ди поштење немогаше никаква демонова сила потрти и утаманити. Наћи ћемо у њој љубави, братства, пријатељства, искрености и правде, — наћи ћемо у њивом срцу и души венац оплетен врлинама човечанства, који му даје облик светао у безкрајност.

Па да ли и српска повесница назначује дегод српски народ као свестан? Читајмо наше народне песме — тај красан производ духа народњег. — Читајмо, па ћемо видети да српски народ беше увек пун вере, пун поштења. Наћи ћемо места у нашој повесници, ди је наш народ на развалинама своје среће увек био будан — увек свестан јунак. Гоњен од душмана азијатских, гоњен од лажних пријатеља својих, дочекивао их је Србин увек вером очеличеном, смелим оком, а и јуначком десницом. Њему немогаше нико наудити јер му поштење беше на души, јер у срцу му је дубоко урезана истина.

Па и данас је браћо моја, српство у пуној свести; и народ наш нетреба да се бои пропасти, а то зато, што га руководи омладина, што му младо српство на челу стоји. Небоји се он ни страних, па ни својих непријатеља, јер уједињена омладина војује против мрака, јер она с лучом про-

свете иде напред, па светли ће је тама, и просвећује тамне умове. Врлине, које треба да носи човек као знамење божије на себи, то је изрека на застави уједињене омладине српске.

А оће ли Србин овако доћи до васкрса славе своје? Оће браћо моја, и то скорим временом. —

А они, који су у светској повесници забележени као носници пакла, који се отргоше од Бога, који полетеше хотимице у мрак, жигосани су и то тако, да ће их сваки познати моћи. — Они су подли, зли, пуни мржње; дела су им пакосна и пуна греха: кретање нечовечно, задај отрован. Таке презире свет, осуђује закон, казни Бог. —

С тога браћо моја! будимо свесни, љубимо истину и деламо на њој; недаймо да мрачњаци име наше у њивов записник уведу, већ шта више упутимо их на пут истине; оружаймо се врлинама истинским, па се небоймо светлости, па се небоймо смрти. Небоймо се, да ће икада ова паклена зараза окужити душу нашу и срце, а слободно изрецимо: да је свест пут истини, пут среће и добра, напетка и славе, да је свест пут сваких врлина ва веки. —

Светитељи Кирил и Методије.

(Продужење.)

Немачко господарство већ је постало несносно свима Словенима, те су се свуда бунили противу Немаца. У 849. г. Чеси победе цара, који је на њ напао са великом војском. Ческа победа охрабрила је друге. Рагислав мишљаше да се користи тим општим устанком, да им се стави за вођа и да саједини под своју власт расејано славенство, да би тако лакше стао на браник Немцима. С таким планом ступи у сајуз с Бугарима, ступи у друштвени односај са грчким царом, и свечано прогласи себе за независна. Он је напред

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

знао, да му то неће опростити немачки цар, па је зато и озидео у својој држави неколико градова, да бих на пут стао и одолео немачкој војсци, ако навали на његову државу. И није се преварио. У 855. год. цар с војском уђе у Моравију; па због саграђених тврдиња није могао далеко напредовати, већ се врати натраг изгубив мегдан. Од тога доба Растислав стане да ради још слободније. Заклањао је свакога ко год није био задовољан царском владом. Немири у унутрашњости царевине, као да су ишли на руку намери славенскога кнеза. Код њега нађе уточиште и протсраник чешки кнез Славата; затим две смутнице немачких барона и напослетку у 861. обрати му се гњеван на оца син царев Карломан господар Хорушки. Исто тако врло је нужно било да се ослободе славени утицаја немачког и што се всре тиче. Хришћанство се већ појавило у славенским племенима. Моимир и Растислав већ су били Хришћани. У земљама славенским било је и црква, но простота славенска споро је примала ову нову веру. Богослужење вршило се на тунинском језику. Славенима су тумачили слово Божије, ама га они нису разумели; јер су им највише немци хришћанску веру наметали, па зато су они споро и преко срца примали науку хришћанску. Моравија била је раздјељена политички на две половине, па се тако и црква поделила на две епархије салцбуршку и пасавску, и биле су обе немачке. Растислав ваљан умни политичар, нахтећи да утврди независност славенске државе, мислио је да утврди и самосталну цркву. Због тога оправи посланике у Цариград. У славенским тако названим „панонским“ житијама наших апостола, никако се неспомиње о једном врло важном делу, које њима припада, о коме утврдо знамо из других података, а то је крштење Бугарског цара — 861—864. — и бугарског народа. Цар је бугарски Борис још од пре накастио био да прими хришћанство на што га је склонила његова сестра, која је била робиња у Цариграду и тамо се покрстила. К њему дође

Методије, разложи му хришћанску науку на његовом ређеном језику и склони га те прими веру. Кум му је био цар Миџило. Покршћењаку надену име Миџило. Мора да је било познато Рагиславу о предузећима ових славенских апостола, кад је и сам накан био да их зовне у своју државу. Паметном Рагиславу нужни су били таки учитељи, који ће моћи основати народску цркву, који ће проповедати народу слово Божије на његовом језику. А за тај су посо кадри били само Константин и Методије.

Кад су посланици Рагислављеви дошли цару и казали му зашто су дошли, он дозове браћу Константина и Методија и рекне им: Висте обоица из Солуна а сви Солунци чисто славенски говоре,“ и пошље их у Моравију. Његово житије каже, да су они у Моравију дошли, са готовим преводом црквених књига, што су најужније биле.

Чим су дошли у Моравију одмах почну да заводе богослужење на славенском језику. Зато су имали преведена најважнија места из јеванђеља, апостола и псалтира рад црквених обреда; па ондај литургију, јутрењу, часове, вечерњу, навечерје и „чинове“ тајна. Учили су учевне људе и спремали их за славенске пастире, подизали су цркве, искоренјавали незнабошке обичаје који се не подударају са хришћанством. Тако запрете развод брака и највише старали су се да утврде постојанство брака и чистоћу породичног живота као основ људској нараствености.

У Моравији пробавили су више од 4. год. Напредак је био бујан. Али у највећим тим напретцима, насрну на св. браћу завидљиви немци, видевши да ће они пре него ма каким оружјем ослободити славене од свију немачких присвојавања.

У то су се време на западу препирали учевни људи о томе, да се хришћанско богослужење не може вршити на другим језицима већ само на она три, којима је био написан надпис на крсту христову. Зато богослужење на таком

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

језику на којем још нигда није проповедано слово Божије, поражавао је и саблажњавало многе својим новачењем.

„Зар Бог не шаље кишу свима једнако?“ — говорио је преширући се са „тријазичницима“ св. Константина. „Зар нас не греје његово сунце све једнако? Зар не дишемо сви једнако ваздухом? Па како се не стидите говорити само о трима језицима, а свима другим језицима и народима заповедате да буду слепи и глуви? По вашем рекло би се или да је Бог безсилан, па није кадар да да и другима оно, што је једнима дао; или да је завидљив, па неће да да? Ми знамо сијасет — много — народа, који знају да читају и да славе Бога сваки својим језиком; а то су: Јермени, Персијанци, Ахласци, Бурђијанци, Гугди, Готи, Обри, Турци, Козаци, Аравијани, Сиријанци“ и т. д. Назад он им је наводио много „текстова“ из Старог и Новог завета, доказивајући, да се Христова наука и богослужење хришћанско могу оправдати на свима језицима на свету. Па закључи речима: „*Хвалите Господа сви народи... Све што дише нека хвали Господа.*“

Баш у то је доба настала прва црквена завада између запада и истока. Римски папа Никола прогласи цариградског патријара Фотија за незаконита, и анатемисе га што се примио патријаршког престола за љубав световне власти, а за живота патријара Игњатија који није отступио био од свога права, неосврћући се што је њега збацио управитељ Варда. Бугарски кнез кога су недавно Грци крстили за интерес државни, да би добио себи нарочита патријара обрати се римском папи Николи. Папа користећи се тиме, што се њему Борис обратио, пошље у Бугарску своје духовенство. Ово папско духовенство не само што није признавало свештенство које је Фотије поставио, него не усхте уважавати обреде источне, који су бољи од западних. Са тим својим не уважавањем дотерали су дотле, да су наново миропомазивали оне, које су већ миропомазали грчки све-

штеници. А то су зато чинили, што се на западу већ уобичаило, да тајну миропомазивања свршују искључиво архијереји, а источна црква дала је то право и свештеницима. Сад Фотије стане да виче на многе рђаве обичаје и установе западне цркве и на несаобразност њихову са правилима васеленских сабора; да се субота пости, да се свештеници нежене и самовољни уметак у символ вере „и од Сина“ — Filioque, — обелодањавао је и опровргавао учење папе Николе на врховно главарство и највишу власт римског првосвештеника над целом хришћанском црквом под небом. Папа заповеди свима њему подчињеним духовницима на западу, да се наоружају „всеозможњеишом“ речитошћу, па да речима војују противу источњака. Разуме се, да је при таком распалењу умова у вишег духовенства, што су морале изазвати на западу таке прилике, појав браће из Цариграда, која су проповедала не чувену на западу новост — богослужење на варварском језику — могло дати повода да на њ подозревају, па и да их оптуже због јереси. Папа по тужби немачког духовенства позове к себи славенске апостоле.

То је било у 867-мој години. Константин и Методије још не су ни знали за ту свађу, која је букнула у вишој сфери црквеној, па су држали папу за обичног правоверног патријара у чијој су црквеној држави и проповедали. Те тако повинују се његову позиву, понели уза се и „мошти“ светог Климентија што су нашли, и пођу кроз кнежевину Коцеља сина Прибинова. Коцељ дозове к себи Константина и даде му двајест младића да их учи. А зато, што ће их учити као за награду, обећа се да ће отпустити — на молбу његову — 1000 заробљених славена. Путовали су „пасом.“ нису веома наглили, проповедали су узгред и установљавали богослужење на славенском језику, па кад су дошли до Рима, а оно се већ много којешта изменило у црквеном свету. У Париграду је била превртанија. Слабог и неспособног цара

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Михаила III. убије његов доглавник Василије Македонац, који је био славенског порекла. Убица попне се на кр-
 вави престо цариградски, и прво му је дело било што је
 одбацио Фотија, а повратио опет на патријаршески пре-
 сто неспособног Игњатија, и што се измирио са Римом.
 Међутим и заузимљиви папа Никола умре. Прејемник
 његов Адријан по опстојателствима ондашњег времена,
 врло је био наклоњен к источној цркви, која, као да
 беше у свему попустила Риму. Па зато природно је,
 да су се долазећи апостоли могли надати највеселијем до-
 чеку, нарочито зато што су у Риму већ чули да оптужени
 славенски апостоли носе на дар Риму најне часне мошти
 најстаријег пастира Римског. Уз то су још у Риму и ово
 говорили, да Константин док је био у Цариграду — неје се
 добро мирисао са Фотијем и није му одобравао понеке ње-
 гове поступке. Све је то побудило пацу Адријана да прими
 свете апостоле тако, да је долазак њихов постао историјски
 празник код старих Римљана.

Папа свечано изиђе изван вароши у сретање, са крстом
 у руци, и са многобројним народом светој браћи који су
 носили мошти св. Климентија. Том приликом Константин
 поклони папи свето јеванђеље. За знак одобравања папа га
 метне на часну трапезу у храм св. Маријето по житију св.
 Константина — или у храму св. Петра, опет по житију св. Ме-
 тодија. И осуди њихове тужиоце који су доказивали тобож, да је
 грехота отпраљати хришћанско богослужење на другом је-
 зикју осим на она три, на којима је Пилат ставио натпис
 на крсту Христову, и прозове их зато *Пилатовцима*.

(Наставиће се.)

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Свештеник села Милошевца у окр. смедерекском г. Мате-
 ја Миливојевић, послао нам је списак лица, која се добро-

вољно одазвише на понуду свог пароха „да принесу своју лепту у фонд свештенички,“ који основа г. Митрополит Михаило. Ова су лица: Матеј Миливојевић, парох милошевачки 1 д. ц. Милан П. Милиановић 1 д. ц. Ђорђе Марковић трг. 30 гр. чаршије. Павле М. Симић, помоћ. ошт. суда 20 гр. Танаско С. Луганин трг. 20 гр. Димитрије Хаџи-Оглић поштар с.раорачки 10 гр. Миленције Матић земљод. 10 гр. Милош Новаковић, земљед. 9 гр. Тодор Димитријевић, трг. 8 гр. Петар Јанковић, касапин 8 гр. Бранко Добрић, помоћн. прим. суда 6 гр. Милош Аћимовић, земљед. 6 гр. Константин М. Стојмировић, 5 гр. Аврам Пашић, 5 гр. Маријан Ресавац 4 гр. Никола Добрић 4 гр. Аврам Симић, 4 гр. Јован Димитријевић, 4 гр. Јован Алексић, 4 гр. И тако свега: 337 гр. чарш

Предајући јавности имена поштених сељака милошевачких, ми не можемо да прећутимо а да им од душе не захвалимо на овом родољубивом одзиву; — то је јасан доказ, да наш народ — готов је у свако божије доба помоћи „својим попама“ који после смрти немају скоро никакве сигурности за жену и децу своју.

Не би згорега било, кад би и са свију крајева наше отачбине одазвали се, као што то учини попа милошевачки са својим парохијанима. И овој би био једини начин, којим би и овај ред људи — колико толико обезбедио своју породицу.

Чујемо да је министар просвете г. Д. Матић покренуо питање о оним добровољним податцима, који се пре неколико година скупљаше за фонд свештенички, и тражио од савета да се ова сума*) из државне касе изда, и с тим умножи овај фонд. Лепо предузеће, и предузеће, коме се сваки мора радовати, и желити му од душе успеха.

О Г Л А С И.

У епархији Неготинској, учињене су ове промене:

Милета Стевановић, бив. учитељ сумраковачки, рукоположен је 30. Новембра пр. г. за ђакона, а 6. Децембра за свештеника, и постављен је за привременог капелана проти Неготинском.

Бранко Поповић, из Баљинца, окр. књажев. 6. Децембра за ђакона, а 8. и. м. за свештеника.

Лазар Јовановић, бив. свештеник Злотчки, у окр. Црноречком, постављен је за свештеника на ново-образовану парохију Шарбановачку у истом окр. 9. Децембра.

*) Она износи као што чујемо преко 30,000 дук. цесаре.